

S2E10. Rane Willerslev: Pelsjæger-projekt går grueligt galt

Du lytter til en podcast fra Vores Tid, Nationalmuseets digitale medie. Du kan finde mange flere på vorestid.dk eller ved at søge på "vores" tid i din favoritpodcastapp, for eksempel Sexhundredetallet, som dykker ned i aktuelle seksuelle fænomener og fortæller, hvordan vores forhold til sex og skam er blevet formet til det, det er i dag. God fornøjelse med Den Yderste Grænse.

Du lytter til Den Yderste Grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig. Jeg har været formand for Eventyrernes Klub. I denne sæson møder jer ti nulevende danskere, der har rejst ud i verden og på hver deres måde rykket ved vores opfattelse af tilværelsen. Jeg taler med en pilot, en krigskorrespondent, en pelsjæger, en vagabond, en naturfotograf, en ekspeditionsleder, en kunstner, en bjergbestiger, en hesterytter og en astronaut.

Du sidder i den sibiriske vildmark. Det er minus 60 grader. Mafiaen har sat en pris på dit hoved. Din makker er forsvundet, formentlig slået ihjel. Og så er du ved at dø af sult. Du skriver et afskedsbrev, lægger det i brystlommen og går på jagt. Men du har sølle fire patroner tilbage. Det er din historie, Rane Willerslev. Velkommen.

Ja, tak.

Du er antropolog og i dag direktør på Nationalmuseet. I dag skal du tale om at overleve i vildmarken, og om at vi kan lære af det oprindelige folk i Sibirien og måske også andre steder i verden. Det er jo noget af en dramatisk intro, jeg har skitseret her. Rane, fortælle om den scene.

Jamen, altså nytårsaften 1999-2000 der sidder jeg ude i den nordøstsibiriske ødemark i en lillebitte bjælkehytte, der er to en halv meter lang og to meter bred, med én anden jæger, der hedder Ivan, og vi er ved at dø af sult. Altså bogstaveligt ved at dø af sult. Vi er blevet transporteret derud, fordi jeg har startet et ret eventyrligt foretagende, som nok ikke var helt gennemtænkt, altså netop at lave en andelsforening blandt pelsjægere derude, og havde ikke lige set, at det var sgu ikke særligt populært - slet ikke hos mafiaen, der styrede pelshandlen. Og har måttet flygte ud i ødemarken sammen med ham her Ivan. Vi bliver transporteret derud 300 kilometer fra den lille landsby Nelemnoye. Og så skal vi simpelthen være dér, indtil at tingene ligesom stilner af, og det ved vi ikke,

hvornår sker.

Den erfarne jæger, der hedder Yura, som har transporteret os derud, han har skudt en elg, som vi så skal leve af, en kilometers penge fra hytten. Og han har sagt, inden han tager af sted, "Husk at bygge et stativ til det her kød, fordi det er det, I skal leve af, indtil jeg kommer tilbage." Og Ivan og jeg bliver i stedet optaget af at jage zobler, altså sådan et lille pelsdyr, der hedder zobel, som jo er verdens fineste pels. Og kødet er jo stivfrosset, fordi det er så koldt, så vi tænker, det er fint nok. Vi hugger bare noget af, hver gang vi skal have noget at spise. Og bygger altså ikke det her stativ til kødet. Og så på et tidspunkt kommer vi hen til vores kød og skal hugge noget kød af, og så er det væk. Altså der stinker kraftigt af urin, og al kødet er væk, og det er fordi der er en jærv, der har været der. Det er sådan et mårdyr, stort mårdyr, ådselæder, som starter med at strinte ud over ådslet, således at der ikke er nogen andre, der vil røre ved det. Og så står Ivan og jeg uden kød i de her minus 60 grader.

Og man skal forestille sig, altså i de her minusgrader, hvor du jo er aktiv på jagt hver dag og ude at sætte fælder og så videre, der brænder du helt enorme mængder af kalorier af. Altså, uanset om du har mad nok. Og vi spiser jo elgkød hver dag, altså kogt elgkød, og vi har to måltider om dagen, og det består af nogle bjerge af kød og fedt, som du sidder og kører ind. Altså, alt det blæverfedt, du ikke ville røre ved herhjemme, det sidder du bare og mæsker i dig, fordi kroppen skriger simpelthen på energi. Og selv når du har mad nok, så taber du dig hele tiden er. Det er nærmest umuligt at få mad nok i forhold til den enorme mængde energi, du brænder af. Og når du så ikke har noget mad, som vi lige pludselig ikke har, så går der faktisk meget kort tid, så er du ved at dø af sult.

Altså, de første par dage, så får du et energiboost, fordi at kroppen ligesom siger, at nu skal der mad på bordet, og du løber rundt dér. Men allerede efter en uge, så begynder matheden at trænge sig på. Og efter to uger så ligger du faktisk og er tynd som en kz-fange. Vi er tynde som kz-fanger og ligger på hver vores lille briks på rensdyrskind i den her primitive bjælkehytte. Og bare det at tænde op i ovnen er nærmest en uoverstigelig kraftanstrengelse.

Rane, fortæl lige, den der hytte der den er fuldstændigt skrabet for...?

De hytter derude er jo meget, meget primitive. Det er jo jagthytter, og den her jagthytte er faktisk ikke blevet brugt siden 50'erne. Den er altså cirka to halv meter lang og to meter bred, og gulvet er permafrosten selv. Det bare is. Vinduet er et hul i tømmerstokke-

ne, hvor du banker en plastikpose op. Og så kan sige, det, der er det helt afgørende, er, at der er en ovn. Altså der er en metalovn, og det er jo den, du bruger til at varme hytten op med. Og sådan en metalovn, når du først varmer den op, så går det faktisk hurtigt. Så sidder du nærmest nøgen inde i hytten, fordi det bliver så varmt. Men når du så lægger dig til at sove og vågner om morgenen, så er der jo næsten lige så koldt indvendigt og udvendigt. Så man lærer meget hurtigt det her med at lave træspåner, som bliver knastørre. Man lægger dem på ovnen om aftenen, sådan at når du vågner morgen, så kan du ligge i din rensdyrskindsovepose, og så kan du kaste de her småspåner ind og tænde op, sådan at der kommer noget varme, inden du træder ud med dine stikkelsbærben på det der isgulv.

Grundlæggende set er det sådan, at om dagen - og det er nogle ganske få timer, fordi vi er omkring polarcirklen her - om vinteren så de få timer, der er lyst, der er du aktiv ude og jage. Og når du så kommer hjem, så skal der laves mad. Det er altid kogt elgkød. Der er ikke nogen grøntsager. Brød havde vi lidt med af fra landsbyen, men det bliver jo hurtigt spist. Så det er simpelthen kødbaseret diæt. Og så sidder du og reparerer fælder. Og hvis du har fanget noget, så sidder du og pelsler zobelskindet.

Og vi fanger rigtig meget. Der er rigtig mange zobler i området. Og i starten var snedækket lavt, og vi har en fest, fordi vi har fem hunde med - to hunde, som var planlagt: én der hedder Bim, som er en sådan en gammel elghund, meget erfaren elghund; og så en ung hund, der hedder Jack, som skal oplæres i zobeljagt. Og så er der tre straffunde, som bare ligesom følger med. Og den her Jack viser sig altså at være helt fænomenal til zobeljagt. Og i starten så er snedækket meget lavt. Det ikke er særligt højt. Det bliver det i det hele taget ikke i de områder generelt, fordi nedbørsmængden er jo ligesom i en ørken i virkeligheden. Altså så man kan sige, den lidt nedbør, der er, bliver til sne, men snedækket generelt er forholdsvis lavt. Og i starten er det meget, meget lavt. Og det vil sige, hundene kan løbe med. Og den her Jack viser sig altså at være helt fænomenal til zobeljagt, så der går ikke mange minutter, så gør den. Og vi løber derhen. Og der sidder zobel oppe i træet. Og så gælder det så om at tage sin salonriffel, som i det her tilfælde altså er en gammel salonriffel fra 50'erne, hvor piben har været bøjet flere gange, og så har man bare skåret den af. Så geværet er ikke en gang en meter langt.

En halv shotgun.

Ja, det ligner sådan et børnegevær. Og det skal man så skyde zoblen ned med. Og den sidder jo øverst oppe i træet. Om det handler om at fælde træerne rundt om, så den ikke kan springe fra træ til træ. Og så gælder det faktisk om at ramme den i øjet.

Okay, så det gør man, mens den sidder deroppe?

Ja, ja. Det gør man. Og så gælder det om at ramme den i øjet, kan man sige, for ikke at ødelægge pelsen. Men med det der gevær så bare det at man rammer den, så er man glad, ikke? Men så falder den ned, og så gælder det faktisk om at gribe... Altså den ene skyder, og den anden griber den her døde zobel eller halvdøde zobel, er det nogle gange, inden hundene får fat i den. For hvis den rammer ned på jorden, og hundene får fat i den, så bliver den jo revet i stykker fuldstændigt.

Så det er jo det, vi gør hver dag og bliver fuldstændig optaget af det, fordi det vælter ind med zobler. Altså, der er mange dage, hvor vi skyder fire og fem og flere gange også flere zobler. Så når vi kommer hjem, så sidder man altså dér og pelses det, og hytten begynder jo at stinke af dødt dyr. Det man gør, det er, at man spænder pelsen ud på en... Der er en klar standard for, hvordan du skal pelse den. Altså kløerne skal bevares, og hovedet og halen er meget svær... altså, det er meget vigtigt, at halen ikke bliver ødelagt, og den skal man ligesom hive af med et stykke ståltråd. Og i starten tager det også lang tid at gøre det, og til sidst kan jeg pelse sådan en zobel på nogle få minutter. Men så spænder du det her våde zobelskind ud på en bue. Det skal have sådan en rundet form. Og så hænger det oppe og tørrer oppe i loftet. Og så når det har tørret nogle dage, så bliver det lagt ned under briksene, fordi der er jo iskoldt dernede, for ligesom at det ikke skal gå i forrådnelse. Men det betyder altså, at hytten stinker simpelt hen af døde dyr, fordi vi høster rigtig mange zobler.

Og det en hel del tid siden, I også har fået et bad, kunne jeg forestille mig?

Også det. Ja, der går faktisk - det er jo sådan noget klatvask, når man gør det. Men jeg kan huske, at det er hver måned, at der ligesom bliver badet. Og det vil sige, at den gryde, du normalt koger elgkød i, den bliver så renseset, og så bliver der kogt vand, ikke, og så sidder man dér og klatvasker sig.

Men alt er egentlig vidunderligt i starten, fordi zoblerne vælter ind, og vi har den her døde elg, der ligger en kilometer fra hytten, stivfrossen elg, som vi hugger kød af, når vi har brug for det. Og det er jo en eventyrlig tilværelse, fordi det her er et område, hvor

der ikke har været nogen siden 50'erne. Og vi kender ikke området. Altså, Ivan er ikke en særligt erfaren jæger. Han er faktisk elektriker. Men på det her tidspunkt er det jo Jeltsins sidste år. Altså Sovjet er jo kollapsede, og du har et fuldstændigt anarkistisk samfund. Du har en civilisation, der er brudt sammen, for at sige det ligeud.

Og hvor er vi, Rane? Vi er helt oppe i det nordøstlige...?

Ja, vi er helt oppe i det nordøstlige Sibirien i den republik, der hedder Jakutien, ved Kolyma-floden omkring polarcirklen. Kolyma-floden er mest kendt for de straffefanger, der er blevet sendt derop.

Fra Gulag-lejrene.

Så når du siger Kolyma i Rusland, så ryster folk jo, ikke? Men altså det er jo et kæmpe ødemarksområde. Der er en befolkningstæthed måske på omkring 0,01 indbyggere per kvadratkilometer. Og så er der altså de her indfødte folk, der er forskellige indfødte grupper, og jeg lever blandt jukagierne, hedder de. Det er en lille bitte jægergruppe, altså på 300 mennesker, som altså oprindeligt taler et sprog, som man faktisk ikke.... Det er ligesom baskisk: Man ved ikke, hvad det er for en sprogstamme. Det er et isolat. Og i dag taler de en blanding mellem jukagisk, jakutisk, som er et tyrkisk sprog, som er en anden befolkningsgruppe i området, som er tyrkisktalende, og som vandrede ind i middelalderen - og så russisk. Og jeg taler også, altså jeg har lært russisk inden, faktisk på sådan et CIA-kursus i USA. Det er meget effektivt. Men mit russisk bliver jo rimeligt korrumperet i den forstand, at det bliver det her hybridsprog - blanding af de her tre sprog.

Rane, vi bliver nødt til lige at komme tilbage til scenen, for vi skal selvfølgelig også rigtig gerne snakke om, hvad de egentlig ville dig. Altså en 23-årig, dansk mand, der med formentlig en ret naiv tanke om at bygge et eller andet op.

Ja, præcis.

Men jeg satte den der dramatiske scene.

Ja, og den er sgu meget dramatisk.

Fordi, Rane, sådan som jeg husker det - altså nu læste jeg også din fantastiske bog På Flugt i Sibirien for mange år siden - du får jo en drøm en nat?

Ja. Altså på dette tidspunkt, kan man sige, der kender jeg ikke rigtig noget til de indfødtes spirituelle kosmologi. Altså den måde, jeg har været sammen med de indfødte på, har været meget lavpraktisk i virkeligheden. Der er at hugge brande og flå zobler og så videre og jage og så videre. Men som vi ligger dér på hver vores briks, Ivan og jeg, og er altså tynde som kz-fanger og ser i bogstaveligste forstand ind i døden, så får jeg sgu sådan et drømmesyn. Og det er altså en underlig tilstand mellem, kan man sige, at sove og være vågen. Altså, jeg ligger ikke og sover, men jeg ligger og bare kigger ud i luften.

Og tror du, at det er noget, der sker i virkeligheden, eller er du klar over, at der er et eller andet?

Jamen, det er jo det, der bliver det store spørgsmål, ikke? Men altså det, der sker, er jo i hvert fald, at jeg ser mig selv komme til vores egen hytte. Og jeg åbner døren til vores egen hytte. Og inde i hytten står der en indfødt kvinde, altså en asiatisk kvinde, nogen med sådan noget langt, sort hår. Og hun står og smiler til mig. Og jeg tænker: Okay, altså hvem er du? Men hun smiler bare, hun siger ikke noget. Og så peger hun hen på den briks, hvor jeg normalt ligger, og der ligger der en pelsbyld. Altså alle vores zobelskin i sådan en bylt af pels. Jeg går hen og kigger, og nede i bylten der ligger der et lille spædbarn eller et meget ungt, lille barn. Og jeg opdager, at fra det ene øje af barnet, der løber der blod. Jeg vender mig forfærdet mod denne kvinde, som bare bliver ved med at smile til mig, og hun tager mig så ind til sig og trykker min krop ind mod sin. Og jeg kan mærke, at der kommer mælk ud, der løber mælk ud af brysterne på hende. Og jeg er simpelthen så sulten, altså, så jeg griber fat om en af de der bryster og drikker til. Men efter jeg har tømte brystet for mælk, så er jeg stadig sulten, og så vender jeg hende om og slår hende ned på gulvet, og så begynder jeg at spise hende. Altså, hvilket er ret klamt med blod over det hele. Og så kommer jeg ud af den her tilstand. Altså, så jeg kommer ud af drømmen Og vågner.

Kan du huske, hvad du tænker på det tidspunkt?

Jamen, jeg er meget chokeret. Altså, jeg føler et stort ubehag i min krop, en slags skam. Men samtidig så... Altså jeg har aldrig prøvet det før, altså jeg ikke specielt spirituelt

anlagt. Jeg ser ikke spøgelse og hører stemmer og så noget. Det virker utroligt stærkt på mig, og jeg har en følelse af, at dette er usædvanligt. Altså at denne her drøm vil mig et eller andet. Men jeg ved ikke, hvad det er, den vil. Og først tænker jeg: Er det nu et udtryk for, at jeg er parat til at æde Ivan, som ligger ovre på den anden briks? For jeg har jo også læst de der polarforskere, På Farlig Tomandsfærd, tror jeg, den hedder, med Ejnar Mikkelsen, hvor de går der oppe i Nordgrønland, og der er ingen, der tør overlade den anden geværet, fordi de er så sultens, så de er bange for, at den skyder ned, ikke?

Forreste mand skal gå med geværet.

Ja. Så jeg tænker sådan: Er det det, den her drøm nu signalerer, at jeg faktisk nu er et sted, hvor jeg er parat til at æde Ivan? Og faktisk kan man sige, altså traditionelt hos de indfødte folk i sådan nogle sulteperioder, er det faktisk det, man tyr til.

Rane, undskyld, tyr til hvad?

Tyr til kannibalisme, altså i sidste instans.

Ja, men også drømmene og ånderne og shamanerne?

Ja, også drømmene. Ja, ja. Det tager de jo dybt - og det kan vi komme tilbage til, fordi det er jo noget, der bliver taget dybt seriøst i de områder. Men han ser sgu ikke særligt appetitlig ud, Ivan, som han ligger der. Altså han er møgbeskidt og skind og ben. Men så tænker jeg: Den vil mig et eller andet. Så tager jeg simpelthen vores riffel. Jeg klæder mig på, tager riflen over skulderen, skiene på fødderne, og begiver jeg mig ud i skoven. Altså ud for at se, om der er noget at jage, fordi det kan være, at drømmen signalerer... Altså, den signalerer et eller andet, der skal gøres i hvert fald. Og det gør jeg så. Og jeg går og går. Og det skal siges, at efter Yura skød den her elg, har vi ikke set skyggen af et elgspor. Altså det du gør, når du går ud... Du skal forestille dig en verden, der er meget flad og ensformig. Altså, den består af ikke særligt høje lærketræer, fordi vi er oppe ved polarcirklen, som står ligesom sådan en labyrint af lærketræer, så langt øjet rækker, og så ude i horisonten kan du se nogle bjerge. Men ellers er det et fladt landskab.

Det er det, man kalder Taigaen.

Ja, det er Taigaen. Og landskabet bliver krydset af forskellige bifloder. Altså, det er jo sådan et kæmpe flodsystem, altså med Kolyma-floden som den helt store kæmpeflod, og så har du en række bifloder, som så bliver bifloders bifloder. Og vi er ved en flod, der hedder Molovka, som så forgrener sig i en masse bifloder.

Og det, der er utroligt farligt ved at bevæge sig i det landskab, der er, at selvom der er så sindssygt koldt, og alt fryser til is, så er der jo nogle varme understrømme i de her floder. Så det vil sige, et sted kan isen være to meter tyk, og et andet sted er den altså fem meter tyk, ikke?

Fem centimeter.

Ja, fem centimeter. Undskyld. Fem centimeter tyk. Så der er ret mange, der kradser af ved simpelthen at gå igennem isen. Og jeg har selv oplevet det, altså en jæger, der stod lige ved siden af mig, og jeg stod på fast grund, og så røg han bare ned igennem. Og når du ryger ned igennem, så kan man sige, så bliver du jo våd. Og hvis du ikke - altså er i minus 60 grader. Altså hvis du ikke får tøjet af... Altså, det fryser jo til is lige med de samme. Altså, det bliver sådan et ispanser. Bang. Og hvis du ikke får det af lynhurtigt og kommer ind i varmen, så dør du simpelthen i løbet af ganske kort tid. Så derfor, når du går på de her floder, så har du sådan en kæp, du går og banker ned i isen foran dig for at være sikker. Og så kan man sige, skiene hjælper jo også til at brede trykket på isen lidt mere ud. Og derfor er jeg superbange, når jeg går på de floder.

Og det, der også skal siges, det er, at jeg også er sindssygt bange for at møde en bjørn. Og det kan man jo undre sig over, fordi om vinteren, så ligger bjørnen jo i hi og skal sove. Men der er det, der hedder shatun-bjørne, som er - altså de er forholdsvist sjældne, men de findes - altså det er bjørne, som enten fordi de sårede eller gamle ikke kan finde hvile. Og de løber ligesom også rundt i landskabet og er ved at dø af sult. Og den bjørns pels bliver til sådan et ispanser. Altså kondensen fra bjørnen kombineret med den her kulde gør, at bjørnens pels bliver til sådan en isrustning. Så man siger, hvis man skal skyde en shatun-bjørn, så skal man skyde den ind igennem munden eller gennem armhulen for at være sikker på, at kuglen ikke bare bouncer af. Og det, der er problemet, er, at vi faktisk har set bjørnespor ikke langt fra hytten.

Så man kan sige, at udover at jeg er ved at dø af sult og totalt udmagret, så er jeg jo rædselsslagen for at møde den her Bjørn, og jeg er også rædselsslagen for at ryge

igennem isen. Og som jeg går der, så begynder isen faktisk at krakelere på et tidspunkt under mig, og det jeg gør helt spontant, fordi det har jeg lært af min gammelmor Akolina i landsbyen, det er at du skal give gaver. Altså du skal give gaver til floden og til landskabet og så videre. Og det jeg gør spontant er, at jeg tager en af de her fire patroner og siger, at dette er jeres. Og så kaster jeg den ned i en af revnerne, i det det begynder at krakelere. Og jeg begynder at bevæge mig for at komme ind til land. Og jeg må sige, at på magisk vis så stopper den der krakeleren bare. Og så kan jeg gå over.

Nå, men altså jeg går og går i det her landskab. Og den måde, man prøver at orientere sig på, det er, at man, når der kommer et udgået lærketræ, så kravler man op og prøver at kigge ud over landskabet, for at se: Er der noget elgspor nogle steder? Og jeg ser ikke en pind. Der er ingenting. Men jeg fortsætter.

Og så lige pludselig en 150 meter fra mig der kan jeg høre sådan en gryntelyd. Og jeg kan ikke se, hvad det er for dyr. Jeg kan bare se en stor skygge, der står bag nogle pilekviste. Og min første tanke er, at det er denne her bjørnen. Og jeg tænker: Hold kæft. Jeg må bare væk herfra. Så jeg begynder at bakke væk. Men så går der jo ikke længe, så tænker jeg: Jamen, uanset om det er en bjørn, eller hvad det er, så bliver det nødt til at dø, så vi kan få noget at spise. Og så skubber jeg skiene, fødderne, og så begynder jeg at møve mig langsomt ind mod det her pilebuskads. Og da jeg er 100 eller 80 meter derfra, så kan jeg stadig ikke se, hvad det er, jeg kan bare se den her store skygge, der står bag pilekvistene - Så fyrer jeg bare alle patroner af. Altså de sidste patroner fyrer jeg af. Og jeg ser den her skygge, som vælter ned og kommer op igen, og jeg fyrer af igen og skyder alle patronerne af.

Og så venter jeg en halv time, for hvis det er en såret bjørn, så skal jeg ikke lige hen til den med det samme. Men så møver jeg mig derhen. Og det, jeg opdager til min overraskelse, så er det ikke en bjørn, der ligger der. Det er en elg. Og ikke bare én elg. Der ligger en elgko med kalv døde i sneen. Og ud af yveret på koen, der løber der en fed mælk, og den drikker jeg. Og så åbner jeg bugen på dyrene. Det skal man altid gøre. Uanset om det er koldt, så kan man sige, at der sker en dårlig forrådnelse, hvis du ikke får åbnet bugen. Hiver indvoldene ud. Og så tager jeg og hugger noget kød af bagbenet på kalven, og dækker kadaverne til med sne.

Og så prøver jeg faktisk at spise noget af kødet, men jeg kaster det op, fordi maven er så smadret af sult, at jeg kan sgu ikke rigtig holde på kødet. Men jeg kaster noget kød ned i rygsækken, og så begiver jeg mig tilbage til hytten. Og på det tidspunkt er mørket ved at falde på. Og det sidste stykke, de sidste ret mange kilometer af min tilbage til hytten, foregår i bælgravende mørke. Jeg kan ikke se en hånd foran mig. Men jeg kan

mærke, om jeg er i mit eget skispor. Og når jeg mærker, at jeg ligesom kommer ud i løs sne, så stopper jeg, og så finder jeg med skiene sporet igen, og så fortsætter jeg. Og jeg kommer hjem til hytten og falder totalt om af udmattelse.

Og jeg skal lige sige, at grunden til at Ivan ikke er med på det her, det er dels, fordi han er svækket, men han har faktisk også fået andengradsforfrysninger i den ene fod, så han kan ikke bevæge sig.

Og så vågner jeg næste dag ved, at Ivan faktisk koger - altså til at vores gryde står og bobler, og Ivan koger kødet, der bliver til sådan nogle små fedtperler, som vi så sidder og drikker. Og så kan vi bare mærke... Det er en ret interessant oplevelse fysisk, at du mærker, hvordan alle celler i din krop får energi. Altså du ved fra at være helt matte, så er det lige, som om at der bliver sådan et energiskud.

Det banker ud.

Bang. Bang. Og klog af skade så tager jeg tilbage og bygger et stativ til det her kød. Det består i, at du finder et sted, hvor der ligesom er tre stammer, der står ikke så langt fra en anden, og så bygger du ligesom et stativ dér. Og så lægger du pilekviste ud over, sådan at hvis der er en jærv eller et andet rovdyr, der ligesom begynder at kravle op ad stammen, så har det svært ved ligesom at komme op over. Og så lægger jeg bare gigantiske fælder rundt omkring, så hvis der overhovedet er noget væsen, der forsøger at tage det her kød, så bliver det altså fanget.

Hvad gør det ved dig? Du er 23 år gammel, og nu begynder det at blive en virkelighed, og en form for overtro det her. Du har haft en drøm, som faktisk fortæller den samme historie. Du har fået en fortælling fra jukagierne om, at man skal ofre ting til naturen. Og nu begynder de her ting faktisk at materialisere sig.

Ja, det kan man sige. Jeg kommer jo i et kæmpe eksistentielt vakuum, fordi efter vi ligesom er kommet os fysisk - og det gør vi ret hurtigt, og vi står med halvandet tons kød lige pludselig fra ikke at have noget, så der er masser af mad - så begynder denne her drøm jo at nage mig. Denne her oplevelse, ikke? Fordi det store spørgsmål er: Er der en sammenhæng mellem drømmen med den indfødte kvinde med mælk i brysterne og barnet og så elgkoen med mælk i yveret og kalven? Eller er det en tilfældighed? Der er der jo ikke noget svar på, kan man sige. Er det det ene, eller er det det andet? Men jeg kommer til den erkendelse, at det kan ikke være en tilfældighed. Der må være en sam-

menhæng, selvom jeg ikke kan forstå, hvad sammenhængen er.

Og så sidenhen har jeg læst Kierkegaard og sådan noget og det svarer lidt til, når Kierkegaard siger, at tro er et spørgsmål om, at du må springe ind i troen, fordi du forlader rationalitetens univers og springer ind i troen. Så det er et spørgsmål om, enten tror du, eller også gør du ikke. Altså, der er ikke en mellemvej.

At turde det.

Ja, at turde at hoppe ind i troen. Og man kan jo sige, på denne her måde der springer jeg ind i troen og med enorme konsekvenser for mit liv. Fordi jeg er jo videnskabsmand, og jeg er blevet opdraget i en tradition, hvor at det er rationaliteten og logikken, der hersker. Og i Cambridge, hvor jeg læser min ph.d., der siger min vejledere, altså når de indfødte taler om ånder og den slags ting, så taler de i metaforer eller symboler, fordi ånder findes jo ikke. Så man kan sige, at den standard antropologiske forklaring på den slags fænomener er, at de indfødte folk projicerer deres eget samfund i virkeligheden ud på naturen. Så når de tilbeder ånderne, så tilbeder de i virkeligheden deres eget samfund. Altså det er ligesom standardforklaringen, og den har jeg jo ligesom taget med mig.

Men den her oplevelse gør jo, at jeg kommer til den erkendelse af, at for at sige det populært, der er mere mellem himmel og jord. Og dermed ikke sagt, at naturvidenskabelige forklaringer af verden er forkerte, men at virkeligheden må være mere og større end det, naturvidenskaben afdækker.

Og nu er du midt i virkeligheden derude, ikke? Altså, du sidder ikke på Cambridge og læser i bøgerne.

Ja, fuldstændig. Og skal man sige, siden hele mit liv har jeg haft andre af den slags oplevelser også. Og det gør altså, at jeg committer mig til en videnskab fremadrettet, som er ret umulig. Altså, det er nemlig et videnskabeligt projekt, der handler om at tage disse indfødte forestillinger om ånder og reinkarnation og dyr, der kan transformere sig til mennesker og omvendt, og så videre seriøst uden at kunne bevise det. Og det, der gør det så svært, er jo, at det indfødte univers, altså åndeuniverset, er jo et magisk univers, kan man sige, som du så skal på en anden måde oversætte ind i et videnskabeligt sprog. Og det er altså en meget, meget svær opgave. Men ikke desto mindre ekstremt vigtig, fordi at det, det gør, hvis du ligesom tager det seriøst, altså hvis du ser kulturen

indefra ved at leve med dem i lange tider og forstå deres verden indefra, så stiller det jo nogle grundlæggende spørgsmål ved de etablerede sandheder, vi selv har skabt i vores eget samfund. Det stiller spørgsmålstejn ved det. Og i virkeligheden bliver du destabiliseret altså som menneske. Og dit verdenssyn, ligesom i mit tilfælde, kan kollapse og ramle sammen, og så må du bygge et nyt op.

Men det smukke ved det er - selv om det er sindssygt hårdt, fordi vi kan ikke lide, og jeg kan sgu heller ikke lide at blive destabiliseret på den måde - det er jo, at det verdenssyn, altså det verdensbillede, du må bygge op, vil i sagens natur være større og mere rummelig end det, du forlod. Og det er jo det, der er den store værdi af at komme ind i dette indfødte univers, blive en del af det, hvor du jo kommer i en slags sindssygetilstand. Fordi på den ene side er du jo det vestlige menneske, som du er, og på den anden side, så bliver du en del af det samfund og ser verden gennem deres øjne.

Havde du regnet med, at det skulle ske inden, Rane?

Nej, det havde jeg sgu egentlig ikke. Altså, jeg vil sige, jeg var meget åben på det tidspunkt. Så jeg var meget klar til at tage, hvad der kom. Men jeg havde ingen forestillinger om, hverken at det skulle gå så galt, at jeg sad og var ved at dø af sult i ødemarken, eller at det på den måde skulle ryste mit verdensbillede.

Og det var langt fra planlagt, at du havnede der - uden at vi nødvendigvis skal gå i detaljer med det, Rane - fordi det var jo en eller anden form for andelsprojekt, du havde ønsket at bygge op for at hjælpe de her lokale jægere.

Ja, det var jo en tilfældighed. Og det er jo det, man bliver konfronteret med. Altså, jeg kommer jo ud i den her postsovjetiske verden, hvor alt er kollapsede. Alle forsyningslinjer er væk. De får ikke tilført nogen fødevarer. De er zobeljægere, men de får betalt ufatteligt lidt for deres skind, ikke? Altså sådan et zobelskind på det her tidspunkt bliver solgt på de danske pelsauktioner for mellem 300 og 500 dollar. De får betalt det der svarer til 20 dollar for det selvsamme skind.

Der er nogle mellemænd...

Der er nogle mellemænd, der bare skubber helt vildt, ikke? Og mit projekt går jo bare ud på at sige: Jamen, hvis de selv samler deres skind ind og sender det afsted til Glos-

trup, jamen så kan de få hele profitten selv. Og jeg er ikke særlig aktivistisk eller sådan noget. Men når du kommer ind i sådan et samfund, og du begynder at holde af nogle mennesker, så kan man jo ikke undgå at sige: Jamen, hvad kan jeg gøre for at hjælpe?

Men mellemændene var mafiaen.

Ja, mellemændene var mafiaen.

Det var så det, der var problemet.

Det var den, jeg ikke lige havde set komme, hvilket jo er ret naivt, kan man sige.

Rane, du havde været i Sibirien før med din bror og så med flere andre af dine gamle kammerater. Så jeg tænker lidt, at det må selvfølgelig også have gjort, at du nu kom tilbage for også at studerer jukagjerne?

Ja.

Men jeg kunne rigtig godt tænke mig at vide dine barndomshelte, dine rollemodeller. Der var dig og din bror. Der var også jeres far og så videre. Men hvem læste du?

Jeg læste alle klassikerne, vil jeg sige. Altså, jeg læste jo Helge Ingstad, jeg læste Ejnar Mikkelsen med, og så læste jeg - og det er måske mit største idol - det var Knud Rasmussen. Og det er jo fordi, at Knud Rasmussen er usædvanlig i den forstand, at han sætter en stor værdi i at leve med de indfødte og at leve som dem med dem og som dem og se verden fra deres perspektiv. Og det lyder måske ikke usædvanligt, men på det tidspunkt var det faktisk helt usædvanligt. Du har en lang ekspeditionshistorie i Vesten, selvfølgelig, hvor du tager ud i verden. Men i langt de fleste tilfælde tager folk ud med nogle bestemte billeder af, hvordan de indfødte er. Og de samler genstande ind, men de lever ikke med dem. Altså, de samler genstande og andre informationer ind, og så tager de videre. Men de lever ikke med dem. Og det gør han.

Iagttager.

Ja, de iagttager udefra, hvor han i høj grad også iagttager indefra.

Drømte du om at blive som Knud allerede som knægt?

Ja, ja. Både min bror og jeg var jo helt indstillede på, at vi skulle være opdagelsesrejsende allerede, tror jeg, som tiårige. Og så begynder vi at forberede os. Altså helt konkret. Tager jagttegn, førstehjælpskursus, og vi sover med vinduet åbent om vinteren, så vi kan lære at håndtere kulden. Og så tager vi jo på ture op til Lapland og Nordfinland og så videre for at forberede os mod de her store rejser.

Og havde I allerede - måske ikke som tiårige, men senere hen - havde du en drøm om at komme ud til nogle folk for også at kunne fortælle deres historie til andre end bare dig selv?

Ja, altså det havde jeg. Men man kan sige, på det tidspunkt hvor vi første gang tager af sted Eske og jeg og nogle andre på den første kanoekspedition i Sibirien, hvor vi ligesom bliver dumpet ude i ødemarken, og så sejler afsted - der er der ikke nogen af os, der rigtigt ved, hvad er det for en videnskab, vi vil bedrive? Altså du ved, vi finder mammutknogler, der bare står op ad brinkerne, og vi møder nogle rensdyrhyrder og så videre. Men vi ved ikke, hvad det er for en videnskab, vi skal beskrive. Men der kan man sige, der begynder Eske jo at blive meget interesseret netop i mammutknogler og naturhistorie, og jeg bliver interesseret i de her indfødte folk. Og det bliver jo de to leveveje, vi tager. Altså han bliver biolog og DNA-forskere, og jeg bliver etnograf og antropolog. Så på det tidspunkt, kan man sige, de tidlige tidspunkter er vi i gang med at finde vores identitet, kan man sige. Men som jeg så kommer til at udleve professionelt.

Ja. Og så det var aldrig som Knud ville Grønland? Det var ikke sådan, at I ville derop?

Jo, altså vi ville til det arktiske, og det var jo mest fordi, at når vi læste om det, så var det ligesom dér, de store ødemarker var. Dér det uopdagede var. Men vi troede faktisk, vi skulle til arktisk Canada, fordi før Sovjets sammenbrud eller før Gorbatsjov, så var det jo fuldstændigt lukket land. Altså, det var fuldstændigt umuligt at komme ind. Men så sker der det, at Gorbatsjov begynder at åbne Sovjetunionen, og i '91, hvor vi første gang tager på denne ekspedition, var det stadig Sovjetunionen. Men vi formår altså at komme ind i de områder. Fordi vi tænker: Hold kæft, hvis vi kan komme herind, altså det er jo helt uopdaget land, og kortene er i målestokken én til én million. Og der er jo Google Earth

eller noget, og det er jo uden radiokontakt og så videre. Det er jo virkelig det rigtige eventyr, ikke? Altså du ved, hvor det er jo landområder, hvor du kommer til steder, der måske ikke en gang er betrådt af menneskefødder nogensinde. Så vi vil jo derind, og det lykkes. Og så bliver vi jo grebet af det her område, så det er derfor, at Sibirien kommer. Så kommer jeg jo på mange ekspeditioner og mange lange ophold hos forskellige indfødte folk.

Og dem kunne jeg godt tænke mig at høre om, Rane. Nu er der den populære bog, På Flugt i Sibirien, som også er blevet fortalt før. Men der er jo også andre, lange ekspeditioner, du ikke har fortalt om.

Ja, ja. Altså i starten er det jukagierne. Og det er faktisk en tilfældighed det her lille jægerfolk. Det er fordi, vi tænker: Hvad skal vi så i Sibirien? Hvem skal vi besøge? Og så går vi på Nationalmuseet, faktisk, hvor der er én, der hedder Rolf Gilberg, altså en etnograf dér. Og det var dengang, folk havde tid til at tale med helt almindelige mennesker og sådan noget. Så går vi ind på hans kontor. Og så siger Rolf Gilberg: "Ja, nå, I vil gerne til Sibirien. Ja, men nu skal I se, der er den her bog, der hedder The Yukaghir and the Yukaghirized Tungus. Jeg tror, det er fra '26, af én, der hedder Jochelson, som var forvist i Sibirien under zaren i slutningen af 1800-tallet, og som så studerede de her mennesker. Og han er faktisk den eneste, der har skrevet om dem - i hvert fald i detaljer. Og så sidder vi der, og det er sådan en klassisk etnografisk bog: stort værk med masser af afbildninger af deres trøjer og deres materielle kultur osv. Og sidder og nærlæser det. Og så bliver vi dybt fascineret af, at vi må hen til de her jukagier.

På de første to ekspeditioner lykkes det os faktisk ikke at møde dem. Vi kommer ikke derhen. Og det er jo en meget lille befolkningsgruppe. Det er først i '93 på en storstilet kanoekspedition at det lykkes os at komme derhen. Utroligt varmt møde. Blandt alle de indfødte folk, jeg studerede, så er det det varmeste, varmeste og dejligste folk. Det er som om, at lige så meget, vi har ventet på i alle de år på at møde de her folk, de føler på samme måde: De har ventet på os. Så det er bare et super match. Og det bliver jo for mig det her meget lange og meget nære forhold til denne her befolkningsgruppe. Sidenhen tager jeg også til andre befolkningsgrupper. Jeg studerer også jægere nede i Altay-bjergene nede ved Mongoliets grænse hos nogle, og jeg lever meget længe blandt rensdyrhyrder på Kamchatka og Chukchi.

Ja, fordi oprindelige folk er jo...

Ja, der er mange forskellige befolkningsgrupper.

Nogle er jægere, og nogle er rensdyrjægere og... Rane, ligner de på nogen måde hinanden i forhold til, at det også er naturen, det spirituelle, ånderne, som...?

Man kan sige, at kosmologisk og spirituelt minder de på mange måder om hinanden. Det, der er interessant, og det burde man studere - jeg har også forsøgt at rejse penge til det, men der er aldrig nogen, der vil betale dem - men det er jo et faktum, at hvis du tager det spirituelle liv eller religiøse liv af de her indfødte folk altså fra yderste spids af Sibirien hele vejen over Grønland, ned gennem Nord- og Sydamerika, så finder du faktisk grundlæggende samme kosmologiske princip, som er - og nu skal man altså lige holde tungen lige i munden, for det er da lidt kompliceret - det er det, som man i antropologien kalder perspektivisme. Det har ikke noget med perspektivisme i malerkunst at gøre. Men det er en verden, hvor at alle væsener betragter sig selv som mennesker. Alle dyr, sten, træer - fra deres eget perspektiv så er de mennesker. De lever i menneskelige samfund, de gifter sig med hinanden, de går på jagt og er rensdyrhyrder osv. De betragter sig selv som mennesker, men andre betragter dem som træer eller sæler eller rensdyr osv. Og hvad du betragter som værende menneske, og hvad du betragter som værende dyr og træer osv. afhænger af den krop, du har på. Altså, så det vil sige, hvis du som menneske tager en rensdyrkrop på, altså det vil sige, at du klæder dig i rensdyrskind og så videre, så vil du møde rensdyrene, sådan som de ser sig selv, nemlig som mennesker. Og det er jo også det, jægerne gør her. Altså, de her jukagirske jægere. De har en jagtform, hvor de tager rensdyrtøj på, smukt dekoreret, og så har de ski, der er betrukket med lægskind, sådan at du kan imitere lyden af en elg, hvis det er en elg, der bevæger sig i sne. Og så kommer elgen simpelthen ud til dig, hvis du mestrer den her teknik, og så kan du skyde den.

Den vil gerne skydes?

Ja, den vil gerne skydes. Den giver sig selv. Så du forfører den til at sig selv. =g jeg var sammen med en gammel jæger, der af hedder Spiridon, der mestrer den her jagtteknik fuldendt. Og jeg så simpelthen elgen komme ud, og jeg så ham skyde den. Og det, de her jægere beskriver, er, at nogle gange så ser de jo ikke, at det er elge, der kommer. De ser, det er mennesker, der kommer til dem. Og du kan faktisk også som jæger blive

forført, altså således at byttedyret forfører dig til at komme ind i deres lejr. Og du mister i virkeligheden bevidstheden om dit eget samfund og bliver i og for sig til dem. Og så kan du blive fortabt, kan man sige, og leve i en helt anden verden som rensdyr eller som en elg, men som du vil opleve som at leve som menneske.

Altså det er ret kompliceret, men det er derfor shamanisme grundlæggende set - altså, det vil du også kunne se, hvis du tager på Nationalmuseet og ser shamandragterne dér - det er jo, at du tager dyrekroppe på. Dels for at få dyrets effekter: Du kan løbe som en elg og flyve som en fugl. Men det er også for, at du kan se dyrene, sådan som de ser sig selv, nemlig som mennesker.

Og så har du været i Uganda. Rane, fortæl om det, fordi det er i hvert fald nogle historier, jeg ikke kender.

Jeg startede feltarbejde i Uganda sammen med en anden antropolog, der hedder Lotte Mejnert, hvor vi endte med at studere et lille jægerfolk, der hedder Ik, som er meget berømt i antropologien, fordi de er kendt som at skulle være de mest usympatiske mennesker i verden. Det var der en kontroversiel bog, der blev skrevet af en, der hedder Colin Turnbull, som kom til det her samfund, imens de sultede helt vildt. Og skrev en meget kontroversiel bog, fordi han kom til nærmest at hade de her mennesker, fordi de efterlod deres børn til at dø og deres gamle til at dø og så videre. Og Lotte og jeg tænkte: Okay, de her mennesker er der ikke rigtig nogen, der har studeret siden. Vi må op at se, hvad det er for nogle. Og Turnbull var rimelig gal på den i den forstand, at de er ikke usympatiske. Men de lever ind i en verden, hvor med jævne mellemrum - altså det er sådan hver fjerde-femte år - så sætter sulten ind, og deres samfund kolliderer simpelthen, og efterfølgende så etablerer de deres samfund igen.

Men vi var interesserede i den dynamik, der går mellem at have et samfund, og så hvad sker der, når det kolliderer? Og hvad er en socialitet, kan man sige? Hvad er det sociale liv, når noget kolliderer?

Så du nogle paralleller til det, du havde set i Sibirien i forhold til det med også at bruge ånderne?

Ja, til en vis grad. Men jeg vil sige, at det her er en helt anden verden. De har også et åndeunivers, der minder delvist om det, der er i Sibirien i den forstand, at det netop er sådan en paralleltilværelse af skygger. Altså, ånderne lever i menneskelige samfund i

en parallelverden og alt det her. Men det, der præger det område, er, at det er ekstremt ustabil. Altså, det er jo en del af African cattle complex, så man kan sige, at de dominerende grupper i området er kvægfolk. Og de er jo rimeligt warlike, kan man sige, fordi det er et system, hvor du er kvægdriver, og du skal have kvæg for at få koner. Og den måde du mobiliserer er dels gennem familie, hvad du skal bruge af kvæg til at betale brudepris, men resten af det får du altså ved at raide. Så det er et meget, meget ustabil område.

Og så er der jo kommet Kalashnikovs ind i området nede fra Sydsudan. Det er lige på grænsen mellem Sydsudan, Kenya og Uganda. Du er på den ugandiske side oppe i bjergene, men altså. Og de her Ik lever utroligt presset. De har ikke Kalashnikovs. De har bue og pil og bliver altså angrebet med jævne mellemrum af de her kvægfolk. Så det er en meget brutale verden var noget chokerende for mig...

Ja, hvad gør det ved jer?

Jamen, fordi Sibirien er også brutalt, men det er på en helt anden måde. Altså der er det naturen, der er brutal, og det er jo noget andet. Menneskene er i og for sig utroligt gæstfrie og hjælpsomme og så videre. Og i det nordlige Uganda var det en verden af vold. Og vold - og på mange måder det, vi vil kalde meningsløs vold - præger området. Og altså når jeg slog mit telt op i den landsby, der var en lille militærcamp. Den ugandiske regering forsøger at afvæbne de her kvægfolk på en seks soldater, og der blev nødt til at sidde en bevæbnet mand foran mit telt hver aften, og jeg var nødt til at have et tovværk ned ad en skrænt, så jeg kunne ligesom hive mig selv ned, hvis der kom noget. Og jeg oplever det også en meget uhyggelig oplevelse, hvor jeg er ude at jage med Ik. Og det er nogle helt andre jagter, hvor du tager 30 mennesker afsted, brænder græsset af, så dyrene springer op, og så skyder du pile spyd og så videre. Men vi er ude at jage, og det er sidst på dagen, og jeg er træt. Det er meget hårdt at bevæge sig i den her varme rundt i de her bjerge. Og lige pludselig så er de alle sammen væk på nær én, der står ved siden af mig. Og jeg kigger ind i hans øjne, og de er - altså jeg har aldrig set så stor rædsel i nogen menneskers øje. Og han kigger, og så siger han: "The enemy. Run." Peger. Og så nogle få hundrede meter fra os står der to krigere med Kalashnikovs med ryggen til. Og han begynder bare at løbe. Og jeg kan se, at grunden til, at han løber, er jo, at det her er dybt, dybt farligt.

Og jeg løber efter. Men jeg er ligesom lidt overvægtig, og det går lidt gumpetungt det dér. Så efter en halv time, og jeg er dødtræt. Vi har jo vandret hele dagen. Så jeg siger:

"Stop, stop. Kan vi ikke gemme os?" Og så peger han ned ad skrænten og siger, "If we hide we will have to kill them. Look, they are coming." Og så ser jeg bare de der krigere på vej op mod os. Og så løber vi videre. Og til sidst, fordi det er lige omkring ækvator, så bliver det bælgravende mørkt omkring klokken halv otte. Og så holder jeg bare fast i hans spyd, og så bliver jeg taget igennem alle mulige små stier, og vi slipper væk. De her krigere havde hugget kvæg på den på den kenyanske side og var ved at bringe det over. Og der er ikke noget med løsepenge eller noget. Altså, havde de fået fat i os, så var vi sgu blevet slået ihjel, ikke?

Men Rane, det virker også som et på den måde selvfølgelig svært felt at navigere i, men også hvis du sover i telt og har en vagt ude foran - den distance, der er mellem dig og de folk, du egentlig gerne vil bo hos, ikke?

Ja, præcis. Og til sidst efter den oplevelse var det jo sådan, at militæret ville simpelthen ikke have, at jeg tog ud i skoven alene. Så der kom den her fuldstændigt absurde situation, hvor at når jeg var på jagt med dem, så gik vi rundt med bue og pil jeg og de her Ik, og så var der et par soldater med en bazooka. Så det er en fuldstændig absurd situation. Men det var livsfarligt. Og det fik jeg også direkte ind på kroppen dér.

Rane, nu har du brugt mange år i ødemarker, i bjerge, blandt oprindelige folk på den ene og den anden måde. Meget dramatiske, med nærmest livet som indsats en gang imellem. Men er du insisterer på, at alle også herhjemme bør, kan, måske skal lære noget af de oprindelige folk. Hvad er det?

Jamen, det er jo det her med at få udfordret dit eget verdensbillede. Altså, den måde, vi ser verden på, er jo et videnskabeligt verdensbillede, som grundlæggende set kommer ud af de gamle grækere. Og man kan sige, der er altså mennesker, der lever på en helt anden måde og har et helt andet billede af verden, hvor dyr kan blive til mennesker, og børn er reinkarnerede afdøde slægtninge osv. Og vi kan gøre det, at vi der: Det er jo bare noget primitivt noget, og hvad kan vi bruge det til? Og det har vi jo forladt for hundredvis af år siden, det her verdensbillede. Men tager man det seriøst og tænker med det og bruger det som udgangspunkt for at se verden og prøve at se verden derigennem, så stiller det grundlæggende spørgsmål ved den måde, vi selv ser verden på, og i virkeligheden skaber nogle nye perspektiver på ting.

Og tror du så, det kan være med til at gøre os stærkere samfund, stærkere individer og mindre stressede?

Ja, det er jo i hvert fald vejen til kreativitet på alle mulige måder, men også vejen til løsning af nogle af de udfordringer, vi står overfor. Altså jæger-samlerne, som jo jukagierne er en del af, og som vi har været 80 procent af vores tid her på jorden, det er jo et hyperregalitært samfund. Det er det samfund i verdenshistorien, hvor vi har mindst ulighed. Der er altså stort set ikke forskel på rig og fattig, fordi der findes ikke nogen... Alt deles. Det er det samfund i verdenshistorien, hvor du har mest fritid og arbejder mindst. Altså selvom de lever i de her ekstreme områder, og jæger-samlerne i dag jo er presset ud til ekstremerne, altså Kalahari-ørkenen og det arktiske Sibirien osv., Så bruger de faktisk kun max 20 procent af deres tid på arbejde. Resten af tiden bruger tid på at innovere, opfinde nye ting, slappe af, være sammen med deres børn og så videre. Og så er det det mest agile, for at bruge sådan et smart ord, altså fleksible samfund, verden nogensinde har set. Lederskab er ikke noget, du arver. Det er ikke noget, du bliver demokratisk valgt til. Lederskab er noget, der opstår i det øjeblik, der er brug for det, og forsvinder simpelthen igen, når der ikke er brug for det.

Altså, så meget det vi ser rundt omkring os, fænomener der er begyndt at tegne sig i vores eget samfund med deleøkonomi og delebiler; store virksomheder; bilindustrier, der prøver nu at omdanne sig selv fra hierarkiske strukturer til flade rodstrukturer, er i virkeligheden jæger-samlerfænomener. Så det vil sige, at de her jæger-samlere er ikke bare en fjern fortid eller nogle, der lever i periferien. Det er også en optik, hvorigennem vi kan tænke os selv og vores eget samfund.

Og det er måske et mærkeligt spørgsmål, men tror du så, de forstår, hvorfor du kommer og besøger dem? Altså kan de faktisk se, det kan have en værdi, ikke nødvendigvis for os selv, men at vi lærer den her...?

Altså, om indfødte selv forstår det? Nej. Men de synes jo også, det er dybt eksotisk, at der kommer sådan en som mig. Men jeg vil sige, det, der har været min fordel, har jo været, dels at jeg var meget ung, så jeg var en stor dreng. Jeg var ufarlig, fuldstændig.

Og modtagelig.

Og modtagelig. Og jeg tror, det allervigtigste er - for de har jo mødt masser af hvide mennesker, russere osv. - men det, der overraskede dem mest, var, at manden er jo villig til at leve ligesom os. Han er villig til at leve med os. Altså du ved, de havde jo oplevet russiske antropologer fra museet i Sankt Petersborg, der kommer ud, sætter sig ned og skriver deres myter ned og så tager af sted. Men det var noget helt andet. Det, at jeg var villig til at leve med dem og så også villig til at prøve at hjælpe dem, skabte en helt anden...

Og Rane, vi kunne sikkert snakke længe om, hvad det så også gjorde ved dig, når du kom hjem. Jeg kan huske, du engang fortalte, at du gik ned ad en gade og så fandt du et stykke snor: Ned i lommen, det kan jeg bruge til noget.

Ja, det er meget svært at komme hjem. Du kommer jo med et helt andet mindset. Og det faktisk allersværeste er jo ikke at integrere sig i kulturen derude, det er svært nok, men det allersværeste er at komme hjem. Fordi du har levet i en helt anden verden. Dine drømme og din måde at se ting på er helt anderledes. Og jeg kan huske min kæreste dér, som jeg kom hjem til, som jeg ikke havde været i kontakt med i månedsvis, altså hun blev jo bange. Altså og sagde: "Prøv at høre, vi må fjerne hans gevær."

Der kom en vildmand hjem.

Ja, ja. Fordi jeg var jo mærkelig. Og det tager lang tid at komme ud af det. Så det er en meget svær transition. Men det at sætte sig ned og skrive om er jo en måde, hvorpå du også prøver at skabe en fortælling - altså du forsøger egentlig at skabe en logik i noget, der ellers har været ret kaotisk, og hvor du er sådan helt mærkelig.

Tror du, der er håb for, at andre ligesom dig nu tager ud og søger de her historier?

Ja, det tror bestemt. Og jeg tror, det er ekstremt vigtigt, at man gør det på det tidspunkt i sit liv, hvor er man siger: Hold kæft, det her har jeg bare lyst til. Fordi du forandrer dig med livet. I dag sidder jeg som direktør for et museum. Jeg kan ikke bare rejse ud. Så havde jeg ikke gjort det dengang, jamen så var det ikke sket. Så det vigtige er at følge sit hjerte for at sige det på en lidt banal måde. Men det er faktisk ret vigtigt her i livet.

Rane, det synes jeg ikke kunne blive en bedre afslutning på vores snak. Tusind tak for i dag, Rane.

Tak.

Den Yderste Grænse er produceret af Kontoret Juhl for Nationalmuseet og Radio Loud. Find serien på vorestid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.